

بررسی میزان علاقه و آگاهی نسبت به مفاهیم شهید، شهادت و ایثار

در مقطع متوسطه

حسنعلی بختیار نصرآبادی^۱، نفیسه رفیعی^۲

چکیده :

آگاهی و علاقه به مفاهیم ارزشی به ویژه شهید، شهادت و ایثار می تواند به تحقق استعداد های فطری والهی دانش آموزان کمک نمایند و از طرفی آنان را به رخدادهای ارزشی نزدیک نماید در راستای این مهم هدف تحقیق این است که میزان آگاهی و علاقه دانش آموزان را نسبت به مفاهیم سه گانه فوق سنجیده و تفاوت میانگین را بیابد و راهکارهایی برای علاقه و آگاهی ارائه دهد.

به دلیل توصیفی بودن روش تحقیق نمونه ای تصادفی به تعداد 750 نفر از سالهای اول و سوم دبیرستانها برگزیده شدند و پرسشنامه محقق ساخته آگاهی با پایایی 83٪ و چک لیست علاقه با پایایی 87٪ و روایی مورد تایید کارشناسان بروی آنان اجرا گردید. نهایتاً نتایج حاصل از 679 پرسشنامه بانرم افزار SPSS مورد بررسی قرار گرفت و آماره های مورد نظر در راستای سوالات

¹ - استادیار دانشگاه اصفهان

² - مربی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد

تحقیق به دست آمده جهت معناداری تفاوت هاآزمون T-test و Anova مورد استفاده قرار گرفت.نتایج نشان دادکه میزان علاقه و آگاهی درسنین دبیرستان تقریبادرحد متوسط بالاست ولیکن میزان علاقه پسران نسبت به مفاهیم سه گانه ازدختران بیشتر ورشته های ریاضی نسبت به رشته های دیگر ازدر علاقه و آگاهی از میانگین بالاتری برخوردارند .

کلیدواژه:

شهید،شهادت،ایثار،علاقه،آگاهی،مفاهیم،مقطع متوسطه

مقدمه :

بررسی آگاهی و علاقه نسبت به مفاهیم ارزشی مانند شهید، شهادت و ایثار باعث به وجود آمدن پیش فرض هایی می شود که به رشد و تقویت هویت ملی مذهبی ، سلامت فردی و تعالی جامعه کمک می کند و از چند جهت ضروری است. نخستین جهت ناشی از نقشی است که از این مفاهیم انتظار می رود. این نقش به این نحو است که پرداختن به مفاهیم سه گانه فوق برای درک زندگی اجتماعی و فردی و در یک کلام جهان طبیعی و آخرتی ما مهم هستند چه این مفاهیم مربوط به رشد خصلت های شخصیتی ماست و با انسانیت و معنویت ما گره خورده است و تحقق این مفاهیم در وجود انسان به منزله منطبق زندگی جاوید و با شخصیت دائمی به حساب می آید. جهت دوم ، در پرداختن به مفاهیم شهید، شهادت و ایثار مربوط به نظام ارزشی ما یعنی اسلام و آموزه های آن می باشد. چه در بدنه فرهنگی جامعه ما شهدا نقش بسیار مهمی دارند. و هر وقت جامعه از ارزشها دور شده ، یادآوری شهدا و تکرار شهادت ، روح جدیدی در کالبد جامعه دمیده که با استمداد از آن به ارزشها نزدیک شده و جامعه را از سقوط ارزشی نجات داده است و نکته سوم ، اینکه آیا آموزش و پرورش و بویژه کتابهای درسی در فرایند یاد دهی و یادگیری خود توانسته در حد مورد انتظار مفاهیم شهید، شهادت و ایثار را به دانش آموزان انتقال دهد و آیا آنان فهم لازم و علاقه کافی نسبت به این مفاهیم ایجاد نماید ، البته ایجاد فهم و علاقه به کارکرد تفسیری مفاهیم برمی گردد. کارکرد تفسیری مفاهیم سبب پی بردن به مصداق ها می شود و مآربه رخ داده ها می رساند. مفاهیمی که به رخ داده ها داده می شوند، تعیین کننده معنایی هستند که از رخ داده ها برداشت می شود. اندیشیدن به مفاهیم می تواند در میزان فعال شدن مفاهیم و در نتیجه احساس تاثیر آن را افزایش

دهد(اسپل من^۳ 1997، تاگارد وکاندا^۴ 1998) شهید، شهادت و ایثار خدادهایی هستند که در تحقق استعداد های فطری که همان کشش های ربوبی و ابدی هستند به ما کمک می کنند و باعث می شوند که باروبرو شدن به صحنه های گوناگون شهادت و ایثار به صورت دیگری برخورد نموده و عکس العمل نشان دهیم. طبق دیدگاه چگونگی تشکیل مفاهیم، معنای شهید، شهادت و ایثار ارتباط منسجمی با هم دارند و هر کدام از لحاظ کارکرد و رابطه علی به هم نزدیک هستند و شبکه ای از معنا، باور، عقیده و تفکر را تشکیل می دهند که می تواند با توجه به دوران رشد بر بار معنایی این مفاهیم بیافزاید و چنانچه کرلینجر به آن اشاره دارد هیچ شکی وجود ندارد که وظیفه آموزش ارزشهای اخلاقی تنها به عهده مدارس نخواهد بود، بلکه وظیفه هرکسی است که ارزشهای اخلاقی و اخلاقیات را به جوانان آموزش دهد(کرلینجر،^۵ 1996).

در جریان آگاهی و افزایش علاقه و رسیدن به معنای دقیق تر مفاهیم، مدارس و سازمانهای فرهنگی نقش کلیدی دارند و ابزارهایی جهت انجام کار استفاده می کنند. یکی از این ابزارها که در فرایند یاددهی - یادگیری نقش دارند، کتب درسی هستند که بعضا با هدف اشاعه فرهنگ شهادت و بالا بردن آگاهی و علاقه دانش آموزان نسبت به آرمانهای شهدا تدوین شده اند و اثربخشی آن منجر به رشد هویت ملی مذهبی، سلامت فردی و تعالی جامعه افراد می گردد. اما اینکه تا چه اندازه دانش آموزان نسبت به آنها علاقه و آگاهی دارند بستگی به فعالیت های یادگیری - یاددهی و دیگر مسائل دارد. تحقیقات نشان می دهد که فعالیت های

³-Spell man
⁴- Thagard &Canda
Carlinjer- 5

یاددهی - یادگیری وارزیابی ها ومدیریت کلاس درافزایش علاقه وآگاهی فراگیران نسبت به مفاهیم مهم هستند و اگر مورد توجه قرار نگیرند اثر بخشی چندانی ندارند (گوسکی⁶، 2003، استیگز⁷، 2002).

در دوران معاصر، مفاهیمی همچون شهادت، شهود⁸، استعلاء⁹، ادراک کل نگر¹⁰ و خود درونی¹¹ که، از حقایق غیرمادی و فراحسی به شمار می آیند، در مقوله آموزش، تربیت و برنامه ریزی درسی و کتابها از عوامل ومولفه های تاثیرگذار محسوب می شوند. استعلاء، شهادت ومعنویت به عنوان ویژگی دیدگاه ماورای فردی، مستلزم نگرشی باز و گشوده نسبت به هستی است و از طریق آن می توان رابطه ای پویا میان فرد وعالم کائنات برقرار نمود. گشوده بودن ارتباط انسان نسبت به بی نهایت، ملازم رشد به معنویت انسان است. معنویت، دلالت برنوعی ارتباط بین حیات درونی فرد و بی نهایت دارد. وجه تمایز این دیدگاه را با سایر دیدگاهها باید در تاکید این دیدگاه برعمل درون و هوشیاری معنوی جستجو نمود(میلر، 1379). در یک تحقیق، پیرامون بررسی و پی جویی رشد آگاهی و علاقه به مفاهیم ارزشی و معنوی فراگیران از طرف انستیتو تحقیقات آموزش عالی وابسته به دانشگاه ایالتی کالیفرنیا (لوس آنجلس) در سال 2001 این مطلب انتشار یافت که فراگیران، سطوح بالایی از چالش های معنوی و مذهبی را در رفتارهای خویش بروز داده که باید به رشد آگاهی وعلاقه آنان نسبت به مفاهیم ارزشی برگردد(بندورا، 2003). در پژوهش های آموزشی 1970 به بعد نقش فراگیران رادر افزایش آگاهی وعلاقه مورد بررسی قرار گرفته ومحققان به این نتیجه رسیده اندکه موفقیت وپیشرفت درافزایش آگاهی وعلاقه موثراست البته تفاوت های فردی می تواند درنوع آموزش وشيوه

⁶-Guskey
⁷-Stiggins

⁸ -Intuition
⁹ - Transcendence
¹⁰ - Holistic Perception
¹¹ -Inner self

تدریس موثر باشد. مثلاً برخی فراگیران به شکل کلامی و بعضی به اشکال دیداری علاقه بهتری نشان می دهند (فلدر 1996، هارتمن 1995، هان 1995). در برخی از پژوهش ها کلیدفهم، آگاهی و علاقه رادر سبک یادگیری می دانند و معتقدند که سبک شناختی نسبت به سبک های دیگر تاثیر بیشتری دارند. همچنین این تحقیقات نشان می دهد که هماهنگی یادگیری مفاهیم با نیازهای فراگیران سودمند است، نظریه تجربه ای کلب^{۱۲} که از سه الگوی یادگیری تجربه ای بدست آمده نشان می دهد که یادگیری نتیجه حل تعارضات است و بر مبنای این نیاز پایه گذاری شده است (کلب 1984). در اوایل دهه 1980 مزبور^{۱۳} و فریر^{۱۴} نشان دادند که یادگیری از تجربه و پردازش آغاز و نهایتاً به تفکر، تامل و عمل می انجامد در صورتیکه این عمل موفقیت آمیز باشد این فرایند در افزایش علاقه و آگاهی نقش دارد (راجرز به نقل از کلی 1997). چون مشاهده، شنیدن، تجربه عینی، تفکر و عمل کردن را چهار عنصر اساسی افزایش آگاهی و علاقه دانستند که در این فرایند دیده می شوند (دون کلارک 2000). در دوره دبیرستان به دلیل فعال بودن توان مفهوم سازی انتزاعی فراگیر نیازمند فضایی برای خلق الگوهای نظری، موشکافی و تعیین شاخص های ویژه ولدت بردن از ایجاد و خلق می باشد که این مساله می تواند در ایجاد مفاهیم به افزایش علاقه و آگاهی بیانجامد چون موفقیت در خلق و عمل به عنوان یک عامل تشویق کننده در افزایش علاقه نقش دارد (بنک و تامپسن^{۱۵} 1995 به نقل از استوارت 2000). علاوه بر این مفاهیم ارزشی بازمینه های معنوی نوجوان مرتبط هستند و وجود این زمینه می تواند بر درک و علاقه افراد نسبت به مفاهیم ارزشی اثربخش باشند (کانلوس^{۱۶}، تایلور و گیتز^{۱۷} به نقل از موسر 1999^{۱۸}). احساس

¹²-Kolb
¹³- Mezirow
¹⁴-Freire
¹⁵- Bank and Thompson
¹⁶- Cunelos
¹⁷-Taylor and gates
¹⁸-Musser

پیشرفت و موفقیت به عنوان ادراک لیاقت می تواند باعلاقه و آگاهی یک رابطه دو طرفه داشته باشد به عبارت دیگر درک و علاقه بالای مفاهیم منجر به موقعیت و ادراک لیاقت منجر به افزایش علاقه و آگاهی می شود (ایمز و آرچه^{۱۹}، می سی^{۲۰} 1998، باتلر و نیومن^{۲۱} 1995) در یک جمع بندی می توان به این نتیجه رسید که با راهبرهای یادگیری، یاددهی، تداعی ها و انعطاف پذیری و بعد معنوی نوجوان ارتباط دارد و می تواند در افزایش و یا کاهش آن موثر باشد. اینکه آیسبک های یادگیری و برنامه های درسی موجود در ایران، تا چه حد توانسته در افزایش آگاهی و علاقه نسبت به مفاهیم شهید، شهادت و ایثار نقش داشته باشد و علاقه و آگاهی دانش آموزان را در این مفاهیم ارتقاء دهد نیازمند یک بررسی اولیه است که میزان آگاهی و علاقه دانش آموزان را نسبت به مفاهیم سه گانه در کتاب های درسی نشان دهد بدین منظور تحقیق حاضر که روی دانش آموزان مقطع متوسطه اجرا شده، اهداف زیر را دنبال می کند:

1- تعیین میانگین آگاهی و علاقه دانش آموزان مقطع متوسطه نسبت به مفاهیم شهید، شهادت و ایثار

2- بررسی تفاوت آگاهی و علاقه دانش آموزان دختر و پسر نسبت به مفاهیم شهید، شهادت و ایثار

3- بررسی تفاوت رشد آگاهی و علاقه دانش آموزان با توجه به متغیرهای رشته تحصیلی، خانواده و معدل دانش آموزان مقطع

متوسطه نسبت به مفاهیم شهید، شهادت و ایثار

در پاسخ به اهداف فوق سوالات ذیل مطرح می گردد:

Ames & Archer¹⁹

Meece²⁰

Butler & Neuman²¹

1- آیا افزایش آگاهی دانش آموزان مقطع متوسطه منجر به افزایش علاقه نسبت به مفاهیم سه گانه می شود؟

2- آیا بین آگاهی و علاقه دانش آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه نسبت به مفاهیم سه گانه تفاوت معناداری وجود دارد؟

3- آیا بین آگاهی و علاقه دانش آموزان مقطع متوسطه با توجه به خانواده ی آنها (شهید، جانباز، ایثارگران و سایر اقشار جامعه)

نسبت به مفاهیم سه گانه تفاوت معناداری وجود دارد؟

4- آیا بین آگاهی و علاقه دانش آموزان مقطع متوسطه با توجه به معدل آنها نسبت به مفاهیم سه گانه تفاوت معنی داری وجود

دارد؟

5- آیا بین آگاهی و علاقه دانش آموزان مقطع متوسطه با توجه به رشته ی تحصیلی آنها نسبت به مفاهیم سه گانه تفاوت معنی

داری وجود دارد؟

روش پژوهش :

جهت بررسی آگاهی، نگرش و علاقه دانش آموزان مقاطع سه گانه نسبت به مفاهیم شهید، شهادت و ایثار در کتابهای درسی

از شیوه کار توصیفی استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه کل کشور در سال تحصیلی 85-

84 بودند که نمونه گیری از بین آنان انجام شد، به دلیل روش نمونه گیری تصادفی براساس فرمول نمونه گیری تعداد 750 نفر از

مراکز استانها انتخاب شدند از میان این افراد 51/5 درصد پسر و 48/5 درصد دختر و بقیه در سال اول و سوم بودند. از این تعداد 28/3

درصد رشته ریاضی و 12/1 درصد رشته تجربی و 11/8 درصد رشته انسانی بودند. ابزار تحقیق، پرسشنامه محقق ساخته چهار

گزینه ای حاوی 30 سوال جهت سنجش آگاهی با پایایی 83٪ و روایی مورد قبول کارشناسان و چک لیست نگرش سنجی جهت سنجش علاقه با ضریب پایایی 87٪ بود. در مجموع پس از توزیع 750 پرسشنامه تعداد 679 پرسشنامه تکمیل و جمع آوری شد که تحلیل براساس آن انجام گرفت. جهت تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS ابتدا داده ها تنظیم، توصیف و سپس بابه کارگیری آماراستنباطی ابتدا میانگین و انحراف معیار میزان علاقه و آگاهی نسبت به مفاهیم سه گانه بررسی گردید و سپس با استفاده از آزمون T-test به بررسی تفاوت ها پرداخته شد و از آزمون ANOVA جهت مقایسه میزان علاقه و آگاهی نسبت به مفاهیم سه گانه جهت پی گیری تفاوتها از آزمون پی گیری توکی استفاده گردید.

یافته ها :

یافته ها در پاسخ به سوالات تحقیق داده ها به صورت جداول مرتب شده به قرار زیر آمده است.

سوال اول : آیا افزایش آگاهی دانش آموزان مقطع متوسطه منجر به افزایش علاقه نسبت به مفاهیم سه گانه می شود؟ جدول 1 یافته های مربوط به میزان آگاهی و علاقه دانش آموزان مقطع متوسطه نسبت به مفاهیم سه گانه شهید ، شهادت و ایثار را نشان می دهد.

جدول 1- میانگین نمره ی آگاهی و علاقه به مفاهیم سه گانه در مقطع متوسطه (حد نهایی میانگین 4)

میزان علاقه		میزان آگاهی		مفاهیم
انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
54٪	3	0/54	3/18	شهید
78٪	3/32	0/77	2/66	شهادت
73٪	3/42	0/71	3/04	ایثار

همانطور که در جدول بالا مشاهده می شود. میانگین 3/18 بالاترین سطح میانگین آگاهی نسبت به مفهوم شهید و میانگین 3/42

بیانگر بالاترین سطح علاقه نسبت به مفهوم ایثار را نسبت به سایر مفاهیم نشان می دهد. به عبارت دیگر در مقطع متوسطه آگاهی

به مفهوم شهید و علاقه به مفهوم ایثار بیشتر است و بجز مورد آگاهی به شهادت بقیه از میانگین نسبتا خوبی برخوردارند .

سوال دوم : آیا بین آگاهی و علاقه دانش آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه نسبت به مفاهیم سه گانه تفاوت معناداری وجود دارد

؟ جدول 2 یافته های مربوط به میزان آگاهی و علاقه دانش آموزان دختر و پسر نسبت به مفاهیم سه گانه است .

جدول 2- جدول میانگین علاقه و آگاهی به مفاهیم سه گانه در دو جنس در مقطع متوسطه

علاقه (mean+s.d)			آگاهی (mean+s.d)			مفاهیم
p.v	دختر	پسر	p.v	دختر	پسر	سه گانه
0/004	3/01 ± 1/17	3/26 ± 1/10	0/005	3/24 ± 0/48	3/12 ± 0/58	شهید
0/023	3/11 ± 1/14	3/30 ± 1/04	0/137	2/71 ± 0/70	2/62 ± 0/83	شهادت
0/006	3/24 ± 1/18	3/45 ± 1/03	0/035	3/10 ± 0/60	2/98 ± 0/79	ایثار
0/011	3/12 ± 1/14	3/34 ± 1/02	0/001	3/20 ± 0/45	3/07 ± 0/55	هر سه

همانطور که داده ها نشان می دهد با استفاده از آزمون t-test میزان علاقه و آگاهی دانش آموزان مقطع متوسطه بر اساس

جنس آنها مورد مقایسه قرار گرفته و با توجه به مقدار ارزش p بدست آمده برخی نتایج به شرح ذیل معنادار است .

• در آگاهی نسبت به مفهوم شهید و ایثار بین دو جنس تفاوت معنادار (p.v = 0/005) است در مفهوم شهادت (p.v = 0/137)

(بین دو جنس تفاوت معنی داری وجود ندارد. عبارت دیگر در آگاهی نسبت به مفهوم ایثار و شهید میانگین دختران بیشتر از پسران

است .

- در میزان علاقه نسبت به مفهوم شهید ($p.v = 0/004$) ، شهادت ($p.v = 0/023$) و ایثار ($p.v = 0/006$) بین دو جنس تفاوت معنی داری ($p.v = 0/011$) دیده می شود . بعبارت دیگرعلاقه به مفهوم سه گانه در پسران بیشتر از دختران می باشد.

سوال سوم : آیا بین آگاهی وعلاقه دانش آموزان مقطع متوسطه باتوجه به نوع خانواده ی آنها (شهدا ، جانبازان ، ایثارگران و سایر اقشار جامعه) نسبت به مفاهیم شهید ، شهادت و ایثار تفاوت معنی داری وجود دارد ؟

جدول 3 یافته های مربوط به میزان آگاهی وعلاقه دانش آموزان متوسطه با توجه به نوع خانواده آنها می باشد . جهت مقایسه میزان علاقه و آگاهی به مفاهیم سه گانه در خانواده های شهدا ، ایثارگران و جانبازان و سایر اقشار جامعه از آزمون ANOVA و برای مقایسه ی زوجی خانواده ها از آزمون پی گیری توکی استفاده شد .

جدول 3- جدول میانگین نمره ی آگاهی و علاقه به مفاهیم سه گانه در دانش آموزان مقطع متوسطه با توجه به خانواده آنها

p.v	خانواده (mean+s.d)				مفاهیم سه گانه
	سایر اقشار جامعه (n =535)	ایثارگران (n =26)	جانبازان (n =71)	شهدا (n =47)	

0/672	3/18 ± 0/54	3/23 ± 0/48	3/12 ± 0/59	3/22 ± 0/42	شهید
0/549	2/67 ± 0/77	2/71 ± 0/50	2/56 ± 0/84	2/76 ± 0/84	شهادت
0/292	3/04 ± 0/70	3/06 ± 0/61	2/91 ± 0/79	3/16 ± 0/69	ایثار
0/493	3/13 ± 0/51	3/19 ± 0/41	3/05 ± 0/60	3/18 ± 0/38	هرسه
0/034	3/09 ± 1/15	3/28 ± 0/99	3/10 ± 1/12	3/18 ± 1/04	شهید
0/091	3/18 ± 1/10	3/41 ± 0/97	3/11 ± 1/07	3/55 ± 1/02	شهادت
0/433	3/32 ± 1/12	3/56 ± 0/99	3/40 ± 1/10	3/52 ± 1/10	ایثار
0/134	3/20 ± 1/09	3/41 ± 0/95	3/21 ± 1/07	3/55 ± 1/02	هرسه

• در میزان آگاهی دانش آموزان مقطع متوسطه نسبت به مفهوم شهید ($p.v = 0/672$) ، شهادت ($p.v = 0/549$) و ایثار ($p.v = 0/292$)

($p.v = 0/493$) مشاهده نشد . در خانواده های شهدا ، جانبازان ، ایثارگران و سایر اقشار جامعه تفاوت معنی داری ($p.v = 0/493$) مشاهده نشد .

• درمیزان علاقه دانش آموزان مقطع متوسطه نسبت به مفهوم شهید در خانواده های شهدا ، جانبازان ، ایثارگران و سایر اقشار جامعه

تفاوت معنی داری ($p.v = 0/03$) وجود دارد . باتوجه به آزمون توکی این میزان تایید شد یعنی میزان علاقه نسبت به مفاهیم

سه گانه در خانواده ی شهدا از سایر اقشار بیشتر می باشد ولیکن جهت دومفهوم دیگر این تفاوت معنادار نبود .

سوال چهارم : آیا بین آگاهی و علاقه دانش آموزان مقطع متوسطه با توجه به معدل آنها نسبت به مفهوم شهید ، شهادت و ایثار

تفاوت معنی داری وجود دارد ؟

مقایسه میزان آگاهی و علاقه به مفاهیم سه گانه با توجه به معدل دانش آموزان مقطع دبیرستان بااستفاده ازآزمون

Anova وتوکی درجدول ذیل آمده است .

جدول 4- جدول میانگین نمره ی آگاهی و علاقه به مفاهیم سه گانه با توجه به معدل در دانش آموزان مقطع دبیرستان

هر سه	ایثار	شهادت	شهید	مفاهیم سه گانه	
				معدل	آگاهی
$3/00 \pm 0/54$	$2/93 \pm 0/75$	$3/56 \pm 0/79$	$3/04 \pm 0/58$	کمتر از 14	آگاهی
$3/05 \pm 0/54$	$2/94 \pm 0/68$	$2/54 \pm 0/75$	$3/11 \pm 0/55$	14-17	

$3/24 \pm 0/45$	$3/14 \pm 0/70$	$2/78 \pm 0/77$	$3/28 \pm 0/50$	بیش از 17	
0/0001	0/001	0/0001	0/0001	p.valve	
$3/48 \pm 1/03$	$3/55 \pm 1/10$	$3/47 \pm 1/03$	$3/42 \pm 1/05$	کمتر از 14	علاقه
$3/31 \pm 1/03$	$3/41 \pm 1/05$	$3/28 \pm 1/05$	$3/23 \pm 1/10$	14-17	
$3/10 \pm 1/12$	$3/24 \pm 1/15$	$3/07 \pm 1/13$	$2/98 \pm 1/17$	بیش از 17	
0/004	0/034	0/003	0/001	p.valve	

داده های جدول نشان می دهد که در مقطع متوسطه ، میانگین نمره ی آگاهی به مفاهیم سه گانه با توجه به معدل دانش آموزان تفاوت معنی داری ($p.v < 0/0001$) را نشان می دهد و براساس آزمون توکی آگاهی به مفاهیم سه گانه در دانش آموزان با معدل کمتر از 14 و بالای 17 با ($p.v < 0/0001$) و دانش آموزان با معدل 14-17 و بالای 17 با ($p.v < 0/0001$) تفاوت معنی داری نشان می دهد .

در مورد علاقه باید گفت که میانگین نمره ی علاقه به مفاهیم سه گانه با توجه به معدل دانش آموزان تفاوت معنی داری ($p.v < 0/004$) نشان می دهد و براساس آزمون توکی علاقه به مفاهیم سه گانه در دانش آموزان با معدل بالای 17 و زیر 14 تفاوت معنی داری با $p.v = 0/007$ وجود دارد . بنابراین در مقطع متوسطه افزایش میانگین درسی باافزایش میزان آگاهی و علاقه نسبت به مفاهیم سه گانه رابطه معنادار دارد .

سوال پنجم : آیا بین آگاهی و علاقه دانش آموزان مقطع متوسطه با توجه به رشته ی تحصیلی آنها نسبت به مفاهیم شهید ، شهادت و ایثار تفاوت معنی داری وجود دارد ؟ میزان آگاهی و علاقه به مفاهیم سه گانه با توجه به رشته ی تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه در جدول 6 ارائه شده است .

جدول 5- جدول میانگین نمره ی آگاهی و علاقه به مفاهیم سه گانه در دانش آموزان مقطع متوسطه با توجه به رشته ی

تحصیلی دانش آموزان

هر سه	ایثار	شهادت	شهید	مفاهیم سه گانه	
$2/98 \pm 0/58$	$2/83 \pm 0/86$	$2/41 \pm 0/83$	$3/05 \pm 0/62$	ریاضی	آگاهی
$3/05 \pm 0/58$	$2/89 \pm 0/73$	$2/48 \pm 0/82$	$3/13 \pm 0/63$	تجربی	
$3/14 \pm 0/37$	$3/06 \pm 0/51$	$2/66 \pm 0/57$	$3/19 \pm 0/39$	انسانی	

< 0/0001	< 0/0001	< 0/0001	< 0/0001	p.valve	
2/99 ± 1/08	3/14 ± 1/10	2/97 ± 1/10	2/86 ± 1/14	ریاضی	علاقه
3/40 ± 1/12	3/47 ± 1/13	3/42 ± 1/14	3/32 ± 1/17	تجربی	
3/50 ± 0/95	3/58 ± 1/03	3/46 ± 0/97	3/47 ± 0/55	انسانی	
< 0/001	< 0/011	< 0/001	< 0/0001	p.valve	

با توجه به نتایج آزمون Anova و توکی میانگین نمره ی آگاهی به مفاهیم سه گانه در دانش آموزان رشته های مختلف تفاوت معنی داری ($p.v < 0/0001$) نشان می دهد میانگین نمره ی علاقه و آگاهی به مفاهیم سه گانه در دانش آموزان رشته های تحصیلی تفاوت معنی داری ($p.v = 0/001$) نشان می دهد و بر اساس آزمون توکی دانش آموزان رشته ی ریاضی و انسانی با ارزش $p = 0/002$ تفاوت معنی داری مشاهده شد . که بیانگر این مطلب است که دانش آموزان ریاضی نسبت به دانش آموزان دیگر از برتری نسبی برخوردارند.

بحث و نتیجه گیری :

همان طور که در مقدمه بحث بیان شد افزایش آگاهی و علاقه نسبت به مفاهیم ارزشی باعث به وجود آمدن پیش فرض هایی می شود که به رشد و تقویت هویت ملی، سلامت فردی و تعالی افراد جامعه خصوصا جوانان یک جامعه کمک می کند. بنابراین در یک

بررسی اولیه لازم است که میزان آگاهی و علاقه نسبت به این مفاهیم سنجیده شود و سپس به بررسی سایر عوامل موثر در افزایش آگاهی و علاقه پرداخته شود. در راستای این ضرورت در این مقاله به بررسی سولاتی در افزایش آگاهی و علاقه به مفاهیم سه گانه پرداخته شد. نتایج تحقیق در پاسخ به سوال اول بیانگر این مطلب است که ممکن است افزایش آگاهی نسبت به یک مفهوم منجر به افزایش علاقه نسبت به آن مفهوم شود اما لزوماً کاهش آگاهی نسبت به یک مفهوم منجر به کاهش علاقه نسبت به آن مفهوم نخواهد شد. به عبارتی این عدم توازن بیانگر این است که علاقه دانش آموزان در زمینه مفاهیم سه گانه از سایر منابع فرهنگ سازی و اطلاع رسانی صورت گرفته است. بنابراین دانش آموزان مقاطع متوسطه ضعف میزان آگاهی نسبت به مفاهیم شهادت و ایثار را با منابع دیگری از جمله: مستندات صوتی و تصویری، فیلمهای داستانی و سینمای، کتابهای داستانی، مقالات تحلیلی و تحقیقی، سرودها و آهنگها (موسیقی)، مسابقات و جشنواره‌های فرهنگی با باز دیدها و فرهنگ خاص خانوادگی و شهری جبران می کنند، که می تواند علاوه بر آگاهی در افزایش علاقه آنان نسبت به مفاهیم سه گانه نیز نقش داشته باشد. همچنین نتایج تحقیقات مزبور و فریدر اوایل دهه 1980 نشان دادند که یادگیری از تجربه و پردازش آغاز و نهایتاً به تفکر، تامل و عمل می انجامد و در صورتیکه عمل موفقیت آمیز باشد این فرایند در افزایش علاقه و آگاهی موثر است.

در پاسخ به سوال دوم نتایج حاکی از آن است که میزان آگاهی دختران نسبت به پسران بیشتر است با این وجود علاقه پسران نسبت به مفاهیم سه گانه بیشتر از دختران می باشد. با توجه به این که یک ارتباط دوسویه بین میزان آگاهی و علاقه وجود دارد، بنابراین این عدم توازن ریشه در فرهنگ افرادی که جامعه دارد. به صورتی که کودکان از طریق تقویت مستقیم و مشاهده ی دیگران توقعات و انتظاراتی را که اجتماع از آنان دارد از کودکی می آموزند و آنان این اطلاعات را به طور فعالانه پردازش می کنند و آن را با سایر دانشهایی که برای ساختن مفاهیم مناسب با جنسیت کسب کرده اند ادغام می کنند. علاوه بر این به نظر می رسد که دختران در مراحل

ابتدایی در مسایل احساسی از پسران فعال تر هستند و به همین سبب در این دوره جنبه های عاطفی در دختران بهتر و لیکن به دلیل رشد قابلیت های نوجوانی و وجود جو غالب ارزش در مورد مفاهیم فوق برای پسران در دوره دبیرستان علاقه آنها افزایش می یابد. تحقیقات بنک وتامپسن به نقل از استوارت 2000 نشان می دهد که در دوره دبیرستان به دلیل فعال بودن توان مفهوم سازی انتزاعی فراگیر نیازمند فضایی برای خلق الگوهای نظری، موشکافی و تعیین شاخص های ویژه ولذت بردن از ایجاد و خلق می باشد که این مساله می تواند در ایجاد مفاهیم به افزایش علاقه و آگاهی بیانجامد چون موفقیت در خلق و عمل به عنوان یک عامل تشویق کننده در افزایش علاقه نقش دارد. علاوه بنا بر این موسر 1999 معتقد است که اگر مفاهیم ارزشی بازمینه های معنوی نوجوان مرتبط باشند و وجود این زمینه می تواند بر درک و علاقه افراد نسبت به مفاهیم ارزشی اثربخش باشند. در پاسخ به سوال سوم نتایج حاکی از آن است که نسبت علاقه دانش آموزان به مفهوم شهید در خانواده های شهدا، جانبازان و ایثارگران با افزایش روبرومی باشد. شاید به دلیل رشد احساس مسئولیت و برخورد های احساسی با خانواده های این عزیزان افزایش جنبه های احساسی و علاقه در بر داشته است. چنانچه نتایج تحقیقات نوابی نژاد (1380) که بین ساخت تربیتی و مذهبی خانواده با ارزشهای اخلاقی نوجوانان تهرانی « انجام شده ، نشان می دهد که تنها روش تربیتی مادر و میزان مذهبی بودن خانواده توانسته است 16 درصد از تغییرات متغیر ارزشهای اخلاقی نوجوان را تبیین نماید که اهمیت بسزایی دارد ، تحقیقات کرلینجر در سال 1996 نیز به این مطلب اشاره دارد که هیچ شکی وجود ندارد که وظیفه آموزش ارزشهای اخلاقی تنها به عهده مدارس نخواهد بود، بلکه وظیفه هر شخص، ارگان و نهادی به ویژه نهاد خانواده است که ارزشهای اخلاقی و اخلاقیات را به جوانان آموزش دهد.

و در پاسخ به سوال چهارم نتایج حاکی از آن است که آگاهی و علاقه دانش آموزانی که دارای معدل 17 و بالاتر می باشند نسبت به سایرین میانگین بالاتری را نشان می دهد ، بنابراین افزایش میانگین درسی با آگاهی و علاقه نسبت به مفاهیم سه گانه رابطه مثبت

دارد. نتایج این تحقیق با پژوهش های آموزشی سالهای 1970 به بعد که نقش فراگیران را در افزایش آگاهی و علاقه مهم می داند، همخوانی دارد و همچنین ایمزو آرچر 1988، می سی باتلرونیومن 1885 در ارتباط با موقعیت و علاقه نتایج رافوق را تایید می نمایند. به نظر آنها احساس پیشرفت و موفقیت به عنوان ادراک لیاقت می تواند با علاقه و آگاهی یک رابطه دو طرفه داشته باشد به عبارت دیگر درک و علاقه بالای مفاهیم منجر به موفقیت و ادراک لیاقت منجر به افزایش علاقه و آگاهی می شود که با راهبرهای یادگیری، یاددهی، تداعی ها و انعطاف پذیری و بعد معنوی نوجوان ارتباط دارد و می تواند در افزایش و یاکاهش آن موثر باشد. در پاسخ به سوال پنجم نتایج حاکی از آن است که دانش آموزان رشته ریاضی نسبت به دانش آموزان رشته علوم تجربی و انسانی از برتری نسبی برخوردارند چنانچه نتایج تحقیقات اسپل من 1997 و تاگارد و کاندا 1988 بیانگر همین مطلب است که اندیشیدن به مفاهیم می تواند در میزان فعال شدن مفاهیم و افزایش احساس تاثیر آن نتیجه موثری داشته باشد، که این امر در مقطع متوسطه در رشته ریاضی نسبت به سایر رشته ها بیشتر محقق می شود.

پیشنهادهای کاربردی :

1) رشد آگاهی و علاقه به مفاهیم ارزشی مستلزم اصلاحاتی در کتب درسی است بطوریکه اهداف سطح بالاتر مفاهیم ارزشی در کتابها پیش بینی شود .

- 2) عینی نمودن مفاهیم ارزشی و روشن نمودن جایگاه این مفاهیم در زندگی روزمره تاثیر بسزایی در تغییر نگرش افراد دارد (با توجه به جایگاه شهید در جامعه و در پیشگاه حق رسالت شهدا و ایثارگران را می توان در زندگی دانش آموزان ملموس و عینی ساخت).
- 3) در بعضی از شهرها باید ترفندهای ویژه ای برای افزایش علاقه و آگاهی به کار گرفته شود. که این ترفند می تواند در مدیریت کلاس، کتابهای درسی، فعالیت فوق برنامه و بکارگیری روشهای فعال و اثربخش باشد.
- 4) در افزایش آگاهی و علاقه آشنا کردن فراگیران با فرایند شکل گیری مفاهیم مهم است.
- 5) ایجاد گروههای مشارکتی مثبت و انجام کارهای تیمی برای درک مفاهیم ارزشی ضرورت دارد.
- 6) استفاده از معلمان ورزیده و آگاه به مبانی ارزشی مهم است.
- 7) توسعه تفکر، اندیشیدن و استفاده از آن در ساخت مفهوم ضرورت دارد.
- 8) توجه به تفاوت های جنسی در مسایل مفهومی و رشد جنبه ها و توانمندی های هر کدام مهم است.
- 9) تاکید بر مهارتهای مشاهده ای، توجه به فرایند ساخت مفهوم و ایجاد نگرش مثبت نسبت به دانش مفاهیم ارزشی مهم است.
- 10) آموزش مبانی ارزشی و استفاده از شیوه های علمی انتقال مفاهیم برای معلمان دینی و پرورشی مهم است.
- 11) ایجاد تغییرات لازم در برنامه های درسی به دلیل مسایل زمانی از اهمیت ویژه ای برخوردار است.
- 12) افزایش فضای یادگیری در آگاهی و علاقه نسبت به مفاهیم نقش به سزایی دارد.

منابع :

- 1) میلر (1379). نظریه های برنامه درسی ، ترجمه مهر محمدی ، تهران :انتشارات سمت
- 2) نوابی نژاد ، شکوه .(1380) "تحت عنوان بررسی رابطه بین ساخت تربیتی ومذهبی خانواده بارزشهای اخلاقی نوجوانان
تهرانی" ،پایان نامه کارشناسی ارشد ، دانشگاه تهران
- 3) Ames, c&Archer, I (1988) Achievement goals in the classroom students learning strategies and motivation processes journal and educational psychology p; 259-268
- 4) Bendura, A (2003) Influence of a model's reinforcement contingencies on the aquisition of initiative responses, Journal of personality and social psychology, 11,589-595
- 5) Butler.R&Neumanto (1995) Effects of task and ego achievement goals on help-seeking behaviors and attitudes journal of educational psychology p; 261-266
- 6) Carlinjer. D, R,(1996) "Teaching values in school", <http://www.findarticles.com/p/articles/252/is-n3-v/23/ai-17985531/>.
- 7) Don Clark, Q, (2000), learning styles. How we go from the unknown to known, [http:// learning styles .com](http://learning styles .com)

- 8) Felder, R.M and Brent, R (1996). *Cooperative learning in Technical courses: procedures, pitfalls and payoffs*. Eric Document reproduction service Ed.
(www.ncsu.edu/effective-teaching)
- 9) Guskey .thomas, n (2003) How classroom assessment improve learning educational leadership vols.
- 10) Hartman .V, F. (1995) Teaching and learning style preference .Transition through technology VCCA.Journal 9(2), 18-20.
- 11) Hohn, R.L. (1995). *Classroom learning Teaching. White plains, NY: Long man*
- 12) Kelly, C. (1997).The theory of experiential learning and ESL .the internet TESL journal 111, 9.
- 13) Kolb .D.A (1984).Experiential learning: Experience as the source of learning and development Englewood cliff .new jersey: prentice hall.
- 14) Meece,j,l,Blumenfeld ,p.c&Hoyle,R,H(1988)Student's goals and cognitive engagement in classroom activities .journal of educational psychology p:512-520
- 15) Musser, T.K (1999) .Individual Difference: How field dependence – independence affects 7 learners pan state university.

-
- 16) Stiggins .R.J (2002) Evaluating classroom assessment training in teacher education programs, educational measurement vol 18
- 17) Stuart (2000). Learning styles .OCR.A level psychology – Education .Email: gary .sturt willcoxson, L.(1995). Kolb's learning styles inventory (1985): Review and further study of validity and reliability .British Journal of Educational psychology ,66,252-261
- 14) Thagard, p., and Kunda, Z. (1998). *Making sense of people: coherence mechanisms*. In S.J. Read and L.G. Miller (Eds), *Connectionist models of social reasoning and social behavior* (pp.3-26) Mahwah, NJ: Erlbaum